

humaniziran. — To je ta »drama ateizacije«, o kojoj sigurno nije rečena zadnja, ali je rečena istinita riječ.

Čini se da Čimić, iako neprogramirano, dolazi do zaključka da marksist može bit vjernik i da dobar vjernik može biti samo marksist. Jer, vjera je ono što pokreće čovjeka, a ne znanost. Slično je već rekao Feuerbach: »Što danas ima vrijednost ateizma sutra će vrijediti kao religija« (*L'essence du christianisme*, prijevod Osier, Paris, str. 150).

Ima religije i bez Boga. Ako je ona u Boga neosnovana, druga je kontradiktorna. I, kad netko napada prvu, sebe posijeca; a kad joj se ruga, sebe bičuje uživajući u mazohizmu. — Ateizam je zbilja drama. To je pokazala i knjiga.

KOJIM PUTEM SADA?

Jakov Bubalo

Svima nam je i odveć dobro poznata činjenica da se naša mala sjemeništa zadnjih godina prazne i zatvaraju. Isto je tako poznato da sve veći broj sjemeništaraca nakon ispita zrelosti odstupa od daljnjeg školovanja za svećeničko zvanje. Obje su ove pojave toliko masovne i općenite da nam statistike više nisu ni potrebne. No u svemu je tome najzanimljiviji, a možda i najneugodniji, podatak da su se sjemeništa ispraznila naglo. Gotovo preko noći i neopazice. Očito je da je malo tko takvo nešto očekivao. Jer prije svega nekoliko godina gradila su se diljem naše domovine nova sjemeništa, koja su već danas zatvorena. I kad smo na našim odgojnim tečajevima raspravljali o postojećoj sjemenišnoj problematici, donedavno smo uglavnom stavljali težište na pitanja vezana uz preobrazbu odgoja, a tek usput utvrđivali činjenicu kako je broj zvanja sve manji. Imam pred sobom bilješke s nekoliko takvih odgojnih sastanaka, što ih je svake godine početkom srpnja organizirao Bogoslovni fakultet u Zagrebu. Tamo su, bez sumnje, izrečene sjajne misli i dobri prijedlozi. No ne mogu se oteti dojmu da se ipak mnogo više govorilo o onome što bi trebalo mijenjati u postojećim sjemeništima, a mnogo manje o onome što bi trebalo činiti sutra kad sjemeništa ostanu prazna. Još jedan dokaz da ni oni najdalekovidniji nisu mogli predvidjeti ovaj »galopirajući« krizni trenutak. No bilo kako bilo, kriza je sada tu u svojoj svojoj ošttrini i ozbiljnosti. Tim veća što joj se kraj ne može nazrijeti.

Činjenica da su nam bogoslovna sjemeništa još uvijek prilično ispunjena ne bi nikoga smjela zavarati. Jer ako usahnu klijalista, razumljivo je da će presušiti i visoka učilišta, kad već drugi izvori u nas ne postoje. Stoga

bi ova najnovija rekordna »žetva« mladih misa mogla ujedno značiti »labuđi pjev« za domaća svećenička zvanja. I što onda činiti? Zapad nam je svojedobno mogao biti pravovremeno upozorenje. Tamo su mala sjemeništa bila prazna još onda kad se u nas osjećao problem smještaja novih kandidata i kad su u naše škole primani gotovo isključivo odlikaši.

Danas se na Zapadu zbiva u tom pogledu opet nešto novo što nam također može biti određeni pokazatelj i upozorenje. Budući da su tamo mala sjemeništa već odavno ugasla, očekivali bismo da su sada i bogoslovije opustjele. No nije tako. Barem nije svugdje. Štoviše, neki su bogoslovni fakulteti krcati mladim studentima. Ali sad dolazi ono što na prvi pogled iznenađuje. Naime, sve veći broj bogoslova opredjeljuje se tijekom studija za laički stalež, a neki se za to izjasne već prilikom upisa. Za naše shvaćanje svakako neobična pojava, ali iznenađenje je tu tek prividno.

Mladi teolozi imaju u svemu tome jasan plan i čistu računicu. Praktični su kršćani te vole djelovati u krugu Crkve i bogoslovne znanosti, a opet s druge strane žele biti samostalni obiteljski ljudi. Za kasnije namještenje tih laičkih teologa nema nikakve bojazni. Pogoduje im tu i društveno ustrojstvo, a i nova dušobrižnička praksa u Crkvi. S bogoslovnom diplomom u ruci svakto može očekivati ili zvanje vjeronaučnog predavača u raznim školama ili (sve više) službu župnog pomoćnika, kome se onda povjeravaju najraznovrsnije pastoralne dužnosti. Na taj se način u priličnoj mjeri rješava problem nestašice svećenikâ, a dužobrižništvo s novim nesvećeničkim službenicima dobiva novi izgled. Zanimljivo je da se i neki naši studenti bogoslovije, koji kane dulje ostati u inozemstvu, po uzoru na svoje domaće vršnjake opredjeluju za službu takozvanih »laien teologa«. Razumije se da u nas takvu pojavu ne treba očekivati, samim tim što su naše društvene prilike znatno drugačije od onih na Zapadu.

Međutim, baš zbog toga možemo danas-sutra očekivati još teže posljedice pomanjkanja dušobrižnika, nego što će se one osjećati u zapadnom kršćanstvu. Ne ukazuje li nam onda sve to da je traženje novih putova hitno i neodgodivo? Molitva »Gospodaru žetve da pošalje radnike na svoju Njivu« bez sumnje je nenadoknadviva. Ali isto tako valja znati da ni Isus nije samo molio, već i tragao. Neosporno je također da »Bog može i od stijena stvarati Abrahamovu djecu«, ali bi se tome bilo preuzetno nadati bez ljudskih napora i suradnje. Nema ni bojazni da će Kristova Crkva ikada umrijeti, ali su lokalne Crkve i u prošlosti umirale, pa se to može dogoditi i danas.

Dakako, mnogo je lakše oslikati krizno stanje, nego domisliti pravovajano rješenje. Možda rješenja u dogledno vrijeme i nema. No ne bi se smjelo sustati u traganju. Ne samo zato što je kriza u tolikoj mjeri ozbiljna, nego i zato što je to dio kršćanskog i evanđeoskog poslanja. A u rješenje treba vjerovati. Jer »tko kuca, jednom će mu se otvoriti«. »Tko traži jednom će zacijelo naći.«